«Закон — зброя царя»

Його Преосвященство*
Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡
Єпископ для народів за апостольським дорученням

Написано, що сатана є царем і богом цього світу.[1] Сатана спокушав Ісуса, кажучи Йому, що дасть Йому владу над царствами землі, якщо тільки Ісус вклониться йому.[2] Наш Господь, звісно, відмовився у Своїй праведності, але все ж не заперечував, що сатана має силу дати Йому саме те, що було обіцяно.[3] Отже, сатана має не лише духовну силу й владу — лише тією мірою, якою це допущено й дозволено Богом,[4] — але й силу у фізичному світі та владу через тих, хто йде за ним із розтлінним розумом, злим серцем і жагою влади.[5] Ці людські знаряддя пекла використовують закон як зброю проти Церкви й вірних, перетворюючи те, що призначене для добра, на знаряддя зла.[6] Цей проєкт виявляє випадки, коли це відбувалося в минулому, відбувається тепер або от-от відбудеться в найближчому майбутньому. Через закон диявол може домогтися поневолення людства, не зробивши жодного пострілу з рушниці.[7] Справді, поневолення світу пророковане на останні часи.[8] У такому разі жодна війна у фізичному світі не потрібна, бо війна вже відбулася в духовній сфері й лише виявляє себе у фізичній сфері (на землі) підписанням закону пером.[9] Щойно світський закон установлено — чи забороняє цей закон поклоніння Христові, зібрання людей в ім'я Христове, чи ті засоби, якими люди можуть залишатися вільними завдяки даному Богом праву захищати себе від тиранії,[10] — такий закон дуже важко змінити без чуда.[11] Ось чому молитва, відвідування церкви і служіння Богові такі життєво важливі.[12]

Кінцеві примітки

1

«в котрих бог віку сього осьліпив думки їх, невірних, щоб не засияло їм сьвітло благовістя слави Христа, котрий єсть образ Бога.» 2 Коринтян 4:4 (переклад Куліша). «Тепер суд сьвіту сьому: тепер князь сьвіту сього проженеть ся геть.» Івана 12:31 (переклад Куліша). «Вже більш не говорити му багато з вами, йде бо князь сьвіта сього, й у менї не має нїчого.» Івана 14:30 (переклад Куліша). «за суд, бо князь сьвіта сього осуджений.» Івана 16:11 (переклад Куліша). «в котрих колись ходили по віку сьвіта сього, робом князя власти воздушної, духа, що тепер орудує в синах перекору...» Ефесян 2:2 (переклад Куліша). «Знаємо, що ми від Бога, і ввесь сьвіт у лихому лежить.» 1 Івана 5:19 (переклад Куліша). «І мають над собою царя, ангела безоднї; імя йому по єврейськи Авадон, а по грецьки має імя Аполион (Губитель).» Об'явлення 9:11 (переклад Куліша).

2

«Знов бере Його диявол на гору височенну, й показує Йому всї царства на сьвітї й славу їх; і каже до Него: Оце все дам тобі, коли, припавши, поклониш ся менї. Рече тодї йому Ісус: Геть від мене, сатано! писано бо: Господу Богу твоєму кланяти меш ся, і Йому одному служити меш.» Матвія 4:8–10 (переклад Куліша). «І вивівши Його диявол на гору високу, показав Йому всї царства вселенної в одну хвилину. І каже Йому диявол: Тобі дам власть оцю всю і славу їх, бо менї передано, й кому я схочу, дам її. Ти ж коли поклониш ся передо мною, буде твоє все. І, озвавшись до него, рече Ісус: Геть від мене, сатано, писано бо: Кланяти меш ся Господеві Богу твоєму, й Йому одному служити меш.» Луки 4:5–8 (переклад Куліша).

3

«І каже Йому диявол: Тобі дам власть оцю всю і славу їх, бо менї передано, й кому я схочу, дам її.» Луки 4:6 (переклад Куліша). «...Геть від мене, сатано! писано бо: Господу Богу твоєму кланяти меш ся, і Йому одному служити меш.» Матвія 4:10 (переклад Куліша). «Тепер суд сьвіту сьому: тепер князь сьвіту сього проженеть ся геть.» Івана 12:31 (переклад Куліша). «Вже більш не говорити му багато з вами, йде бо князь сьвіта сього, й у менї не має нїчого.» Івана 14:30 (переклад Куліша). «Знаємо, що ми від Бога, і ввесь сьвіт у лихому лежить.» 1 Івана 5:19 (переклад Куліша).

4

«І сказав Господь Сатанї: Ну, так нехай все, що його, буде в руцї твоїй, тільки на його самого не простягай руки твоєї. І пійшов Сатана з перед лиця Господнього.» Йова 1:12 (переклад Куліша). «І рече Господь Сатанї: Ну, він у руцї твоїй тільки душу (життє) його пощади.» Йова 2:6 (переклад Куліша). «...Симоне, Симоне, ось сатана жадав собі вас, щоб просївати, як пшеницю; я ж молив ся за тебе, щоб не поменшала віра твоя, і ти колись, навернувшись, утверди братів твоїх.» Луки 22:31–32 (переклад Куліша). «Не яка спокуса настигла на вас, тільки чоловіча; вірен же Бог, котрий не допустить, щоб ви були спокушені більш, нїж що здолїєте (знести); а зробить із спокусою й вихід, щоб ви здолїли знести.» 1 Коринтян 10:13 (переклад Куліша). «І схопив змія, вужа вікодавнього, що то диявол і сатана, і звязав його на тисячу років; і вкинув його у безодню, і зачинив його і запечатав над ним, щоб не зводив більше народи, доки не скінчить ся тисяч років; а після сього має бути розвязаний на короткий час.» Об'явлення 20:2–3 (переклад Куліша).

5

«Ви від отця диявола, й хотіння отця вашого диявола хочете робити. Той був душогубцем з почину, й в правді не встояв; бо нема правди в йому. Коли говорить брехню, із свого говорить; бо він брехун і отець її.» Івана 8:44 (переклад Куліша). «і виплутають ся з дияволських тенет, що живими вловлені від нього у його волю.» 2 Тимофія 2:26 (переклад Куліша). «Як Яннїй та Ямврій противились Мойсейові, так само й сї противлять ся правдї, люде попсованого розуму, нетямущі в вірі.» 2 Тимофія 3:8 (переклад Куліша). «пусті розмови людей попсованого розуму, що втеряли правду і думають, що благочестє — надбаннє. Відступай від таких.» 1 Тимофія 6:5 (переклад Куліша). «Звідкіля войни та свари в вас? Чи не звідсїля: з розкошів ваших, що воюють у членах ваших? Бажаєте, та й не маєте; убиваєте і завидуєте, та й не можете осягти; сваритесь і воюєте, та й не маєте, тим що не просите.» Якова 4:1–2 (переклад Куліша). «А звір, котрого я бачив, був подібний до рися, а ноги його як у ведмедя, а рот його як рот у лева. І дав йому змій силу свою, і престол свій, і велику власть.» Об'явлення 13:2 (переклад Куліша).

6

«Знаємо ж, що закон добрий, коли хто його законно творить...» 1 Тимофія 1:8 (переклад Куліша). «Тим же оце закон сьвят, і заповідь сьвята, і праведна і добра.» Римлян 7:12 (переклад Куліша). «Божий бо слуга він, тобі на добро. Коли ж лихе робиш, бій ся, бо не дармо меч носить; Божий бо слуга він, відомститель гнїва тому, хто робить лихе.» Римлян 13:4 (переклад Куліша). «Горе тим, що все лукаве добрим величають, а добре — злим; морок, — сьвітлом, а сьвітло мороком уважають; що гірке — у них солодке, а солодке — гіркота!» Ісаї 5:20 (переклад Куліша). «Горе тим, що несправедливі надають закони та пишуть жорстокі засуди, Щоб відправляти вбогих без правого суду, й видирати права злиденним у мойму народї; щоб із удовиці, користь тягнути, й сиріт обдирати.» Ісаї 10:1–2 (переклад Куліша). «Чи може з тобою з'єднатись престіл погибелї, що з нещастя робить закон?» Псалом 94:20 (переклад Куліша).

Рання Церква

«...через установлення законів вони стримували надмір нечестя серед народів.» Іриней Ліонський, *Проти єресей* 5.24.2, пер. Alexander Roberts і William Rambaut, у кн.: *The Ante-Nicene Fathers*, за ред. Alexander Roberts і James Donaldson, т. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885) (переклад з англійського тексту ANF 1).

7

«Та й говорив: Ось які будуть права в того царя, що царювати ме над вами: сини ваші забирати ме він і приставляти до возів та до коней своїх, і будуть вони бігати поперед колесницями його; І щоб отаманували над півсотнями та тисячами, й орали поля його, та жали хліб його, та щоб вирабляли йому воєнну зброю і знаряддя до возів його; Дочки ж ваші забирати ме, щоб йому робили мастило, та варили та пекли; З вашого поля, виноградника й оливного саду що лучше брати ме та своїм урядникам роздавати ме. З вашого посїву й винограду вимагати ме десятину та й роздавати ме своїм різанцям та слугам своїм; Ваші раби й рабинї як і лучших молодців ваших, та осли ваші брати ме і на свою роботу буде обертати; З дрібного скота вашого буде десятину вимагати, а самі ви будете його крепаками. Як же ви колись нарекати мете на вашого царя, що вибрали собі, тодї Господь не буде слухати вас.» 1 Самуїла 8:11–18 (переклад Куліша). «Устав же царь новий над Египтом, що не знав Йосифа. І каже народові своїму: Та се ж нарід Ізраїльський більший і потужнїщий

над нас. Нумо перехитрувати їх, ато намножаться і як випаде нам війна, так пристануть і вони до ворогів і бити муть на нас, та й вийдуть із нашої землї. І поставлено над ними приставників в роботї, щоб їх мучили паньщиною своєю; і збудували вони харчові городи Фараонові: Питом і Раємзес. Но що більш мучили їх, то все більш намножувались вони і вбивались у силу. І стало потїсно Египтянам од Ізрайлитян. І приневолювали Египтяне Ізрайлитян аж надто до роботи. І гірко було їм жити в тяжкій неволї, на глинищах та цегельнях, та й у всякій польовій роботї, що приганяли їх до неї під пригоном.» Вихід 1:8–14 (переклад Куліша).

8

«І зробить він, щоб усїм малим, і великим, і багатим, і вбогим, і вольним, і невольним дано пятно на правій руцї їх, або на чолї їх. І щоб нїхто не міг куповати або продавати, як тільки, хто має пятно або імя звіра, або число імени його.» Об'явлення 13:16–17 (переклад Куліша). «І дано йому провадити війну з сьвятими, і побідити їх; і дана йому власть над всяким родом, і язиком, і народом. І поклонять ся йому всї, що домують на землї, котрих імена не написані в книзї життя Агнця, заколеного від основання сьвіта.» Об'явлення 13:7–8 (переклад Куліша). «Про се сказав він: Зьвір четвертий — се настане четверте царство на землї, відмінне від усїх царств; воно буде пожерати всю землю й торощити її та топтати. А десять рогів значять, що з сього царства повстане десять царів, а після них повстане инчий, дужший за переднїйших, і понизить трьох царів, І буде дорікати Всевишньому й гнобити сьвятих Всевишнього; йому буде навіть видїтись, що зможе знести в них час і закон, і будуть віддані вони в його руки до часу, до часів і половини часу.» Даниїла 7:23–25 (переклад Куліша). «А десять рогів, що бачив їх, се десять царів, котрі ще не приняли царства, тільки приймуть власть як царі, однієї години з зьвіром. Ті мають одну думку і силу, і власть свою зьвірові передадуть.» Об'явлення 17:12–13 (переклад Куліша). «Бог бо дав у серця їх, щоб чинили волю Його, і чинили однодушно, і дали царство своє зьвірові, доки не сповнять ся слова Божі.» Об'явлення 17:17 (переклад Куліша). «Нехай нїхто вас не зводить нїяким робом; бо коли не прийде відступленнє перше, і не відкриєть ся чоловік беззаконня, син погибелї, що противить ся і несеть ся вище всякого званого Бога або шановища, так що засяде як Бог у храмі Божому, показуючи себе, що він єсть Бог.» 2 Солунян 2:3–4 (переклад Куліша). «...про десять царів, які тоді постануть і між якими буде поділена імперія, що нині панує [над землею]...» Іриней Ліонський, *Проти єресей* 5.26.1, пер. Alexander Roberts і William Rambaut, у кн.: *The Ante-Nicene Fathers*, за ред. Alexander Roberts і James Donaldson, т. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885) (переклад з англійського тексту ANF 1). «...пальцями ніг він означав царів, які мають постати з-поміж них...» «...десять пальців ніг статуї рівнозначні (стільком же) демократіям...» «...десять рогів четвертого звіра розподілені на десять царств...» Іполит Римський, *Про Христа і антихриста*, розд. 25, 27, пер. J. H. MacMahon, у кн.: *The Ante-Nicene Fathers*, за ред. Alexander Roberts і James Donaldson, т. 5 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1886) (переклад з англійського тексту ANF 5).

9

«Бо наша боротьба не з тїлом і кровю, а з князївствами, і з властями і з миродержителями тьми віка сього, з піднебесними духами злоби.» Ефесян 6:12 (переклад Куліша). «І постала війна на небі. Михаіл і ангели його воювали проти змія, і змій воював і ангели його, і не здолїли; анї місця вже не знайдено по них на небі. І скинутий змій великий, вуж вікодавнїй, званий дияволом і сатаною, що зводить цїлу вселенну, скинутий на

землю, і ангели його з ним скинуті.» Об'явлення 12:7–9 (переклад Куліша). «Та князь (ангел) царства Перського стояв проти мене двайцять один день, аж ось Михаїл, найвизначнійший князь, прийшов менї до помочі, й я зістався там при цареві Перському.» Даниїла 10:13 (переклад Куліша).

Підписанням закону

«І покликано писарів царських на першому місяці, тринайцятого дня його, й написано, як приказав Аман, до царських сатрапів і до начальників у кожній країні, і до князїв у кожного народу, — в кожну країну її ж письмом і до кожного народу мовою його: все було написано від імення царя Артаксеркса і стверджено перстнем.» Естер 3:12 (переклад Куліша). «Царь Дарій підписав ту постанову й той приказ.» Даниїла 6:9 (переклад Куліша).

10

Заборона поклоніння Христові й зібрання в Його ім'я

«Усї князї з царства, намїсники, сатрапи, радники й отамани врадили між собою, щоб вийшла така царська постанова й оповіщено приказ, щоб того, хто в трийцятьох днях засилати ме будь-яку просьбу до котрого бога або до чоловіка, окрім тебе, царю, вкинути в яму поміж левів.» Даниїла 6:7 (переклад Куліша). «І, покликавши їх, заповіли їм зовсїм не говорити анї навчати в імя Ісусове.» Дії 4:18 (переклад Куліша). «кажучи: Чи не заказом же заказувано вам навчати в імя се? І ось сповнили ви Єрусалим наукою вашою, і хочете навести на нас кров Чоловіка того.» Дії 5:28 (переклад Куліша).

Засоби, якими люди можуть залишатися вільними

«Нїодного ж коваля не знайти було у всїй землї Ізраїльській, Филистії бо боялись, щоб Евреї не зробили собі меча або списа; І мусїв кожен із усього Ізраїля йти до Филистіїв, коли хотїв поточити свого леміша в плузї, свого заступа, свою сокиру, і свої рискалї, Як часом зробиться щербина у вістрю леміша, заступа, сокири або рискаля. Тим і не було нї в кого в день бою у всього народу, що мали при собі Саул та Йонатан, нї меча, нї списа; були тільки у Саула та в сина його Йонатана.» 1 Самуїла 13:19–22 (переклад Куліша). «...А тепер хто має сакву, нехай бере так само й торбину: а хто не має, нехай продасть одежу, та купить меч.» Луки 22:36 (переклад Куліша). «Коли захоплять злодїя, як вломився, і побють так, що вмре, то се не буде крівавою провиною.» Вихід 22:2 (переклад Куліша). «І обдивився я й став, і промовив до старшин та значнїйших і до прочого народу: Не лякайтесь їх; памятайте на Господа великого й страшного й бийтесь за братів своїх, за синів своїх і за дочок своїх, за жінок своїх і за хати свої.» Неемії 4:14 (переклад Куліша). «Ті, що будували мур і носили тягарі, що на їх накладали, робили однією рукою роботу, а в другій держали спис. Кожний, хто будував, мав свій меч привязаний коло свого стану, й так вони будували. Коло мене стояв трубач.» Неемії 4:17–18 (переклад Куліша). «Благословен Господь, скеля моя; він навчає руки мої до бою, до війни палцї мої...» Псалом 144:1 (переклад Куліша).

Рання Церква

«Хто не відвертає шкоди від друга, якщо може, винен так само, як і той, хто її завдає.» Амвросій Медіоланський, *Про обов'язки священнослужителів* 1.36.179, пер. H. de Romestin, у кн.: *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2-га серія, т. 10, за ред. Philip Schaff і Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1896) (переклад з англійського тексту NPNF2 10). «Бо мужність, яка на війні захищає батьківщину від варварів, а вдома боронить слабких або товаришів від розбійників, сповнена справедливості...» Амвросій Медіоланський, *Про обов'язки священнослужителів* 1.27.129, пер. H. de Romestin, у кн.: *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2-га серія, т. 10, за ред. Philip Schaff і Henry Wace (New York: Christian Literature Publishing, 1896) (переклад з англійського тексту NPNF2 10).

11

Закон мідійський і перський, що не змінюється

«Так стверди ж, царю, сю постанову й підпиши приказ, щоб він був незмінний, як закон у Мидиї та в Персиї, та й щоб ніхто його не нарушував.» Даниїла 6:8 (переклад Куліша). «Але ті люде прийшли до царя й сказали йому: Знай, царю, що по закону мидийському та перському нїякий закон і приказ, ствердженый царем, не може бути змінений.» Даниїла 6:15 (переклад Куліша). «То ж напішіть і ви про Юдеїв що вам сподобаєсь, від імення царського і ствердїть царським перстенем; бо письма написаного від імення царського й ствердженого царським перстнем, не можна змінити.» Естер 8:8 (переклад Куліша).

У Бога все можливе

«Бог мій послав ангела свого й затулив він пащеки левам, і вони не пошкодили менї, бо він знайшов мене безвинним перед собою, та й перед тобою, царю, я нї в чому не проступився.» Даниїла 6:22 (переклад Куліша). «Про те, що царь дозволяє Юдеям, жиючим в кожному містї, скупитись і стати до оборони свого життя, вигубити, повбивати і знищити всїх значних споміж народу й по країнах, що ворогували проти них, — дїтей і жінок, а маєтки їх розграбити...» Естер 8:11 (переклад Куліша). «І ось ангел Господень став перед ним, і сьвітло засияло в будинку; торкнувши ж у бік Петра, підвів його, говорячи: Уставай боржій. І поспадали кайдани з рук його. І рече ангел до него: Підпережись та підвяжи постоли твої. Зробив же так. І рече йому: Надїнь одежу твою, та йди за мною. І, вийшовши, пійшов слїдом за ним, і не знав, що се правда, що сталось через ангела; думав же, що видїннє бачить. Минувши ж перву сторожу й другу, прийшли до залїзних воріт, що вели в город, котрі самі собою відчинились їм; і вийшовши пройшли одну улицю, і зараз відступив ангел від него.» Дії 12:7–10 (переклад Куліша). «Бо не буде неможливе у Бога всяке слово.» Луки 1:37 (переклад Куліша). «...У людей се не можливе, у Бога ж все можливе.» Матвія 19:26 (переклад Куліша).

12

Молитва

«І впокориться народ мій, що зветься іменням моїм, і будуть молитись і шукати лиця мого, й навернуться з поганих стежок своїх, то я почую з неба й прощу гріх їх, і вигою землю їх.» 2 Хронік 7:14 (переклад Куліша). «Без перестану молїтесь.» 1 Солунян 5:17 (переклад Куліша). «Визнавайте один одному гріхи, і молїте ся один за одного, щоб сцїлитись вам. Много бо може молитва праведного ревна.» Якова 5:16 (переклад

Куліша). «Сказав же й приповість їм про те, що треба по всяк час молитись, а не внивати...» Луки 18:1 (переклад Куліша). «Пильнуйте та моліть ся, щоб не ввійшли в спокусу. Дух то охочий, тїло ж немошне.» Матвія 26:41 (переклад Куліша).

Збиратися разом

«і назираймо один одного, заохочуючи до любови і добрих дїл, не покидаючи громади своєї, як у деяких є звичай, а один одного піддержуючи, і стілько більше, скілько більше бачите, що наближуєть ся день.» Євреїв 10:24–25 (переклад Куліша). «Пробували ж у науцї апостолській, і в общинї, і в ламанню хлїба, і в молитвах.» Дії 2:42 (переклад Куліша). «І що-дня пробували одностайно в церкві, і ламлючи по домах хлїб, приймали харч в радостї і простотї серця, хвалячи Бога й маючи ласку у всього народу. Господь же прибавляв спасенників у церкву що-дня.» Дії 2:46–47 (переклад Куліша). «Де бо двоє або троє зберуть ся в імя моє, там я посеред них.» Матвія 18:20 (переклад Куліша).

Служіння Богові

«Коли ж не любо вам служити Господеві, так вибирайте тепер, кому хочете служити: чи богам, що їм служили предки ваші, що жили по тім боцї ріки, чи богам Аморіїв, що в землї їх ви тепер живете; я ж і мій дом служити мем Господеві!» Ісуса Навина 24:15 (переклад Куліша). «То ж благаю вас, браттє, щедротами Божими, представляйте тїла ваші (яко) жертву живу, сьвяту, угодну Богові; (се) розумне служеннє ваше.» Римлян 12:1 (переклад Куліша). «і все, що робите, від душі робіть, яко ж Господу, а не людям, знаючи, що від Бога приймете нагороду наслїддя; Господу бо Христу служите.» Колоссян 3:23–24 (переклад Куліша).

Стояти разом в єдності

«Тільки достойно благовістя Христового живіть, щоб, чи я прийду та побачу вас, чи то й не буду між вами, почув про вас, що стоїте в одному дусї, і однією душею боретесь за віру євангелську...» Филип'ян 1:27 (переклад Куліша). «Глянь, як добре і як любо, коли брати жиють вкупі!» Псалом 133:1 (переклад Куліша). «стараючись держати єдиненнє духа в мирному союзї. Одно тїло й один дух, яко ж і покликані в одній надії вашого покликання; один Господь, одна віра, одно хрещеннє, один Бог і Отець усїх, що над усїма й через усїх і в усїх вас.» Ефесян 4:3–6 (переклад Куліша). «Не про сих же тільки молю, а також і про тих, що задля слова їх увірують у мене, щоб усї одно були: яко ж Ти, Отче, в менї і я в Тобі, щоб і вони в нас одно були, щоб сьвіт увірував, що Ти мене послав єси.» Івана 17:20–21 (переклад Куліша).

Громадяни неба, мандрівники в цьому світі

«Наше бо життє єсть на небесах, звідкіля ждемо і Спасителя, Господа нашого Ісуса Христа...» Филип'ян 3:20 (переклад Куліша). «По вірі померли ті всї, не прийнявши обітниць, а оддалеки видївши їх, і вірували, і витали, і визнавали, що вони чужениці і захожі на землї.» Євреїв 11:13 (переклад Куліша). «Любі, молю, як чужосторонців і прохожих, ухилятись від тїлесного хотїння, котре воює проти душі...» 1 Петра 2:11 (переклад Куліша). «Тим же оце вже ви більш не чужі і захожі, а товариші сьвятим і домашні Божі...» Ефесян 2:19 (переклад Куліша). «Я дав їм слово Твоє, і сьвіт зненавидїв їх, бо вони не з сьвіта, яко ж я не з

сьвіта. Не молю, щоб узяв їх із сьвіта, а щоб зберіг їх од зла. Не з сьвіта вони, яко ж я не з сьвіта.» Івана 17:14–16 (переклад Куліша).

Добрий подвиг віри

«Борись доброю боротьбою віри, держись вічнього життя, до котрого й покликано тебе, й визнав єси добре визнаннє перед многими сьвідками.» 1 Тимофія 6:12 (переклад Куліша). «Боротьбою доброю я боров ся, дорогу скінчив, віри додержав...» 2 Тимофія 4:7 (переклад Куліша). «Любі, стараючись з усією пильностю писати вам про спільне спасеннє, вважав я за конечне написати вам, вговорюючи, щоб боролись за віру, сьвятим раз передану.» Юди 3 (переклад Куліша).

Рання Церква

«Вони живуть у своїх власних країнах, але лише як приходьки. Як громадяни, вони беруть участь в усьому разом з іншими, і все ж зносять усе, наче чужинці. Кожна чужа земля для них як батьківщина, і кожна земля їхнього народження — як земля чужинців. Вони одружуються, як і всі [інші]; вони народжують дітей, але не знищують свого потомства. Вони мають спільний стіл, але не спільне ложе. Вони у плоті, але не живуть за плоттю. Вони проводять свої дні на землі, але є громадянами неба.» *Послання до Діогнета*, розд. 5, у кн.: *The Ante-Nicene Fathers*, за ред. Alexander Roberts і James Donaldson, т. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885) (переклад з англійського тексту ANF 1). «Тож дбайте частіше сходитися разом, щоб дякувати Богові й звіщати Його хвалу. Бо коли ви часто збираєтеся в одному місці, сили сатани руйнуються...» Ігнатій Антіохійський, *Послання до ефесян*, розд. 13, у кн.: *The Ante-Nicene Fathers*, за ред. Alexander Roberts і James Donaldson, т. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing, 1885) (переклад з англійського тексту ANF 1).